

ELGBEITETAKSERING

ØYSTRE SLIDRE KOMMUNE

11. SEPTEMBER. 2020

RAPPORT 2020:3

Utførende institusjon:

Dokkadeltaet Våtmarkssenter AS

Prosjektansvarlig:

Jan Erik Noreng

Prosjektmedarbeider:**Oppdragsgiver:**

Øystre Slidre Kommune

Kontaktperson:

Tale Nedberg

Referanse:

Noreng, J-E. 2020. Elgbeitetaksering Øystre Slidre kommune. Rapport 2020-3.

Sammendrag:

Det ble gjennomført elgbeitetaksering i 20 bestand i Øystre Slidre kommune våren 2020.

Takstmetoden som ble benyttet var overvåkningstakst, utarbeidet av Solbraa. I de registrerte bestandene var det middels beiting på furu, og beiting av ROS like i underkant av den anbefalte grensa for overbeiting. Resultatene viser på at det er lavere beitetrykk sammenlignet med taksten fra 2016. Det er likevel betydelig variasjon i beitetrykket mellom de forskjellige takserte bestand. Det er fortsatt begrensninger i tilgangen til vinterføde på de registrerte bestandene etter mange år med til dels hard beiting.

I enkelte av de takserte bestand så det også ut som om en del av furua var dekt av snø mens beitetrykket var størst slik at skadene bare var synlig på de plantene som var høyere enn vinterens snødybde.

Emneord:

Elgbeite

Innhold

Innhold	3
Bakgrunn og målsetting	4
Metode.....	5
Resultater	6
Plantetetthet	6
Plantehøyde	7
Beitegrad	8
Toppbeiting på gran	8
Vier	8
Møkk.....	8
Diskusjon	9
Sammenligning av beitegraden og de forskjellige takstene	9
Felte elg	10
Antall sette elg pr jeger dgv.	11
Konklusjon.....	11
Litteratur	12
Kart	13

Bakgrunn og målsetting

Elgbeitetaksering i Øystre Slidre er tidligere gjennomført i 2008, 2009 og i 2016. Takseringen i 2020 er en oppfølging av dette. Takseringsområdet omfatter Øystre Slidre kommune.

En ønsker gjennom beiterregistreringer å undersøke beitetrykket og beitepotensialet i vinterbeiteområder for elg innenfor Øystre Slidre kommune. Videre bør det være et mål å følge med på utviklingen av dette gjennom oppfølgende overvåkningstakst. En tidsserie vil kunne si mye om utviklingen i tilgjengelighet av fôrressurser, beitepress og omfang av skogskader, og vil være et nyttig verktøy i forvaltningen av elgbestanden. Beitetaksering skal i første rekke besvare spørsmålet om vi i dag har et større beitepress enn det bør være, sett ut fra et ønske om optimal beiteproduksjon, biologisk mangfold og reduserte skadevirkninger for skogbruket.

Metode

Takstmetoden baserer seg på "Solbraa-metoden" etter Knut Solbraa som har utviklet denne metodikken. Takstmetoden er vanlig brukt ved beiterregistreringer i hele landet. Det er her brukt det som kalles overvåkningstakst. Takseringen blir gjennomført bestandsvis.

Beiteutsatte foryngelser i hogstklasse II i bestand større en 5 dekar blir registrert.

20 bestand ble registrert i Øystre Slidre kommune i tidsrommet 18.mai til 10.juni 2020. Det er i hovedsak valgt ut bestand i forhold til kunnskap om hvor elgen beiter vinterstid. Bestandene er fordelt geografisk langs hovedvassdraget; Heggefjorden, Volbufjorden, Hovsfjorden og Vinda, pluss noen bestand øst for Rogne. Takseringsbestandene er fordelt fra 400-850 moh. Det er fortrinnsvis valgt ut bestander med furu/innslag av furu.

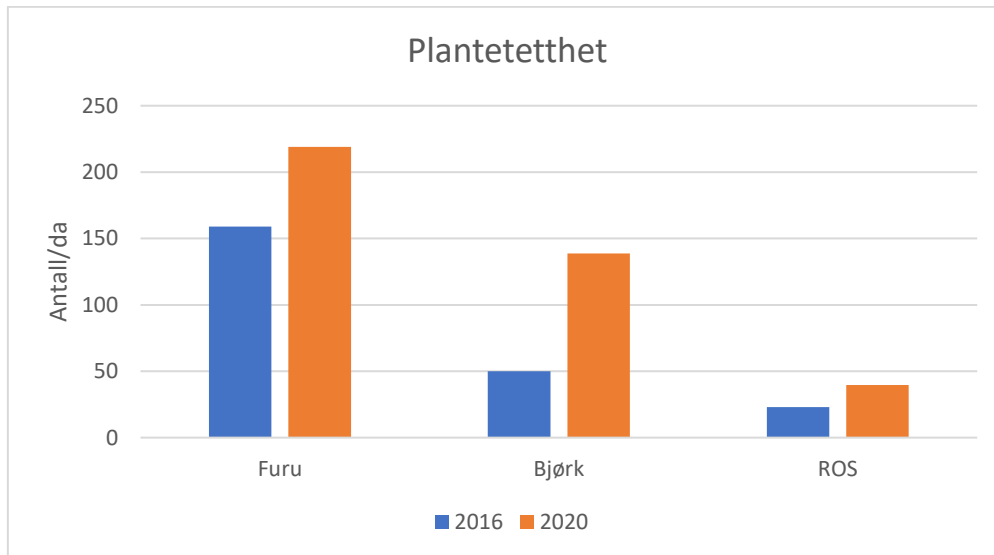
I hvert bestand som takseres, blir det lagt ut prøveflater på 12,5 m², omkring 30 prøveflater i hvert bestand uavhengig av størrelsen på bestandet. Første prøveflate blir lagt ut tilfeldig. Resten av prøveflatene blir deretter lagt ut i et forband ved hjelp av skritt-telling og kompass, dermed blir alle flatene lagt ut tilfeldig i bestandet. På hver prøveflate blir tre og busker taksert. Antall, høyde, og beitegrad for furu, bjørk, vier, ROS (rogn, osp og selje) og einer blir registrert. Bare trær med høyde 0,5-4,0 m og rotfeste innenfor prøveflata blir registrert. Det ble i tillegg til metodikken for overvåkningstakst, lagt inn registrering av toppbeiting på gran i bestandene. Det er i utgangspunktet siste vinters beiting som registreres i en overvåkningstakst. Resultatene viser dermed i hvor stor grad disse plantene utgjør fôrgrunnlaget for elgen, og i hvor stor grad de er beita siste år. Fordi elgen har ulike preferanse for de ulike artene forteller taksten oss mye om beitepresset i et område. For eksempel vil et høyt beitepress på bjørk, som normalt er en lite foretrukket beiteplante, vise at beitetrykket er hardt i området. Lavt beitepress på furu, som er en sterkere foretrukket beiteplante, indikerer lavt beitepress. ROS er en gruppe som er svært høyt preferert av elgen. Beitegraden blir oppgitt i %. Beitegraden tallfester hvor stor del av de nye skuddene som blebeita siste vinter. Det er vanlig å regne at plantene tåler en gjennomsnittlig beitegrad på 35 % uten at produksjonsevna blir redusert. 35 % er derfor satt som grense for overbeiting. På hver prøveflate blir også gammel møkk og fersk møkk registrert.

Takseringene ble utført våren 2020 av Jan Erik Noreng, med noe hjelp fra Geir Høitomt og Astri Aadnes. Bestand til taksering ble valgt ut av skogbrukssjef Tale Nedberg. Til taksering ble det delvis brukt bestand fra takseringene i 2016, og delvis valgt nye bestand i de samme områdene.

Resultater

Det ble taksert 20 bestand i Øystre Slidre kommune 2020. De takserte bestandene ligger hovedsakelig langs vassdraget i dalbunnen.

Plantetetthet

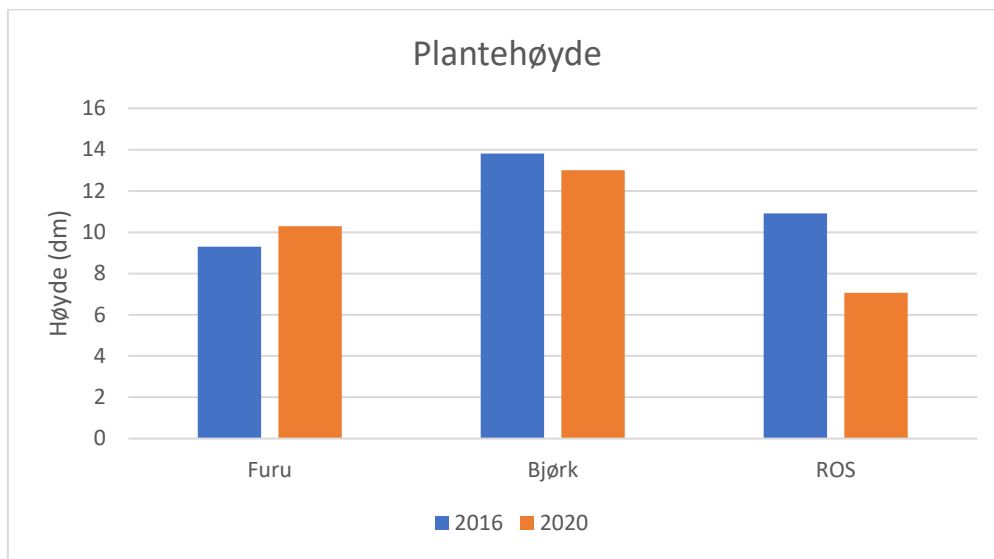

Figur 1. Gjennomsnittlig tetthet av artene furu, bjørk og ROS (rogn, osp og selje) på de registrerte bestandene.

Furu ble registrert på 20 av 20 bestand, med gjennomsnittlig 219 planter/da og variasjon i plantetetthet fra 47 til 573 planter/da. 9 av de takserte bestandene hadde en tetthet på over 200, som blir regnet som normal tetthet i furuforyngelse. Bjørk ble registrert på alle 20 bestand og ROS ble registrert på 16 bestand. Gjennomsnittlig tetthet for bjørk var 139 planter/da og for ROS artene 40 planter/da. Tettheten av bjørk varierte fra 8–696 planter/da og ROS varierte fra 2-160 planter/da. Einer ble registrert i 9 bestand med enkeltplanter og nesten ingen beiting, (10 %).

Plantehøyde

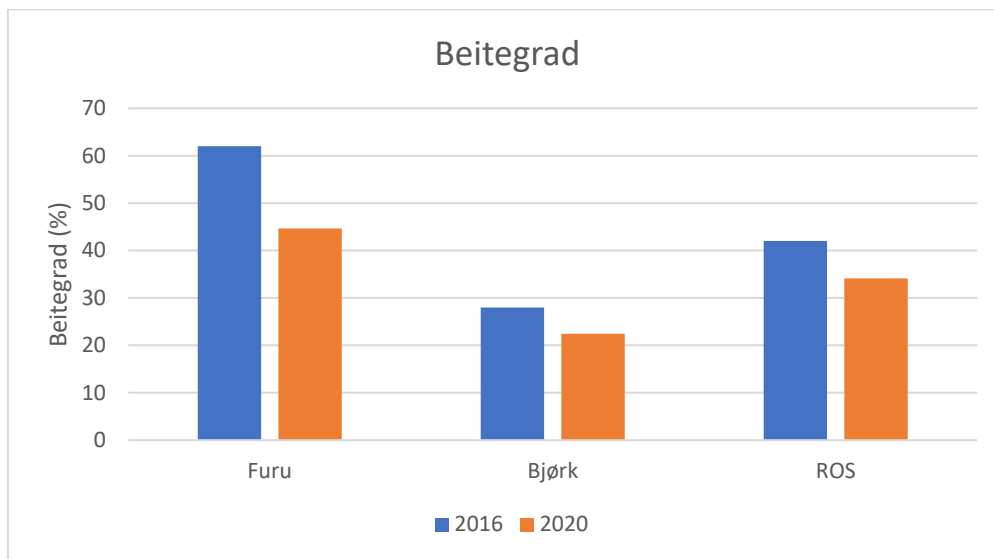
Figur 2. Gjennomsnittlig plantehøyde for artene furu, bjørk og ROS (rogn, osp og selje) på de registrerte bestandene

Furu hadde en gjennomsnittshøyde i de takserte bestandene på 10,3 dm, med variasjon fra 6-21 dm. Gjennomsnittlig høyde for bjørk var 13 dm, med variasjon fra 6-29 dm. For ROS artene var gjennomsnittlig høyde 7 dm, med variasjon fra 5-21 dm.

Bilde 1 Gamle beiteskader er godt synlig (JEN.2020)

Beitegrad

Figur 3. Gjennomsnittlig beitegrad for artene furu, bjørk og ROS (rogn, osp og selje) på de registrerte bestandene.

Gjennomsnittlig beitegrad for furu var 44,5 % (variasjon: 0-87 %). Beitegrad for bjørk var 22,5 % (variasjon: 0-56 %), og for ROS 34,1 % (variasjon: 0-100 %). Beitegraden for furu er litt høyere enn anbefalt. ROS artene ligger rett i underkant av anbefalt.

Toppbeiting på gran

Det ble registrert toppbeiting på gran i 5 bestand, 3 av disse med kun en og to planter, mens de 2 siste hadde mye beiting på toppskudd og sideskudd. I bestand 3 var det 179 granplanter/da, hvorav 19 planter hadde beiting på toppskudd og sideskudd.

Vier

Det ble registrert vier i 5 bestand, i 2 av dem bare ubetydelige mengder. I de 3 siste var det større mengde, men likevel mindre beitet enn ROS artene i samme bestand.

Møkk

Totalt ble det registrert 249 møkkhauger på de takserte bestandene i Øystre Slidre, fordelt på 61 gamle og 188 nye, dette blir gjennomsnittlig 8 gamle og 25 nye møkkhauger/da.

Ut fra dette så er det registrert betydelig flere nye møkkhauger enn taksten i 2016 hvor samme tall var 107 møkkhauger med 52 gamle og 55 nye (7 gamle/da og 8 nye/da).

Diskusjon

Beitegraden i de registrerte bestandene er høyere for furu enn grensen satt av Solbraa for bærekraftig beite. For ROS artene ligger beitegraden rett under. Beitegrad for furu var 44,5 % og for ROS 34,1 %, mens for bjørk var beitegraden 22,5 %. De fleste trær og busker tåler et uttak på rundt 60 % av årlig skuddproduksjon før denne produksjonen reduseres vesentlig. Dette gjelder for enkeltplanter, men for et takstområde vil et gjennomsnitt på 60 % innebære at omkring halvparten av plantene er beitet mer enn de tåler. For å unngå overbeiting, må gjennomsnittsuttaget settes lavere. Solbraa har satt en beitegrad på 35-40 % som grense for bærekraftig beite.

Plantene i ROS-gruppen er svært høyt preferert av elgen, dernest foretrekkes furu og lavest på matseddelen blant disse kommer bjørk. Beitegraden vurderes med koder fra 1 til 4. Beitegrad 1 betyr ingen eller ubetydelig beiting. Beitegrad 4 står for meget sterk beiting, der plantene er sterkt nedbeitet og en betydelig andel er døende eller døde. Rundt 100 % av kvistmassen er beitet. Dette betyr at beitegrad 4 omfatter planter som er beitet nær 100 % av de nye skuddene, og planter som er beitet så hardt tidligere at de ikke har kunnet danne nye, beitebare skudd.

Furu ble registret på alle de 20 bestandene, og med gjennomsnittlig plantetetthet på 219 planter/da. 9 bestand hadde høyere tetthet enn det som regnes som normalt for furuforyngelser. Beitegraden er høyere for furu enn for ROS, noe som kan ha sammenheng med den lave tettheten av ROS. Elgen vil vanligvis foretrekke ROS fremfor furu, men på de registrerte bestandene i Øystre Slidre er det generelt lite beitebart materiale av ROS. Dermed øker beitetrykket på furu.

Sammenligning av beitegraden og de forskjellige takstene

	2008	2009	2016	2020
Furu	44	36	62	45
Bjørk	10	10	28	23
ROS artene	16	19	42	34

Dette viser at beitegraden har økt for både furu, bjørk og ROS artene i tidsperioden 2008-2020, men blitt redusert om man ser på perioden 2016-2020. Utvalget av bestand er noe forskjellig mellom 2008/2009, 2016 og 2020, dette kan gi en viss variasjon.

Beiting av toppskudd på gran av en viss betydning ble kun registrert i 2 bestand. Bestandene ligger i områder der det tradisjonelt står mye elg vinterstid. Det er registrerte større møkktetthet enn ved taksten i 2016. De bestandene med tettes registrert møkktetthet ligger i typiske vinterbeiteområder og hvor beitetrykket er størst.

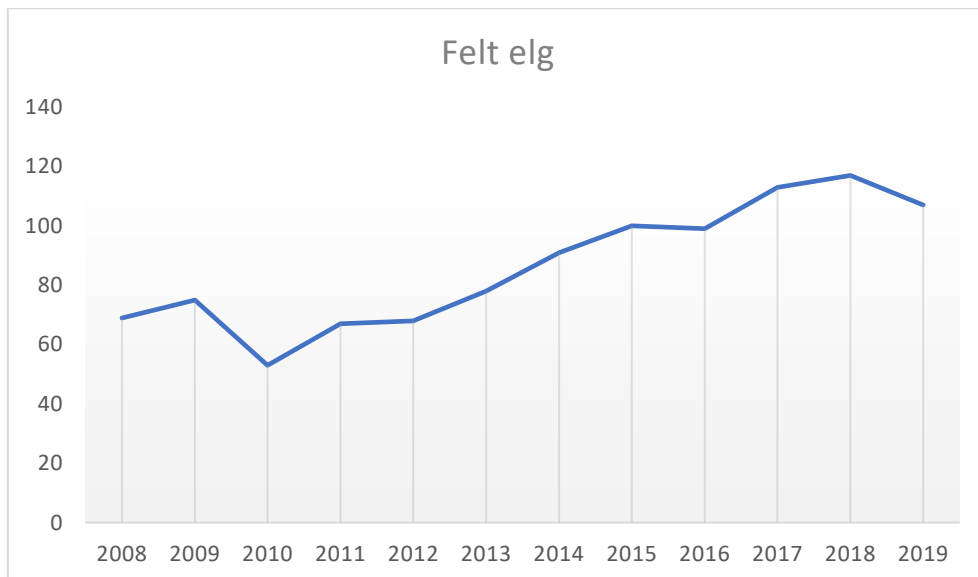

Elgen foretrekker ROS-artene fremfor furu og bjørk. På de takserte bestandene er det lite tilgjengelig ROS. Det visuelle inntrykket i terrenget er at det generelt er lite beibart plantemateriale, dvs. lav tetthet av ROS eller at planter av ROS-artene tidligere er så hardt beitet at de er døde eller døende.

I anvendelsen av disse resultatene må det vurderes i hvilken grad utvalget av takseringsbestand samsvarer med elgens vinterbeiteområder i kommunen. Som beslutningsgrunnlag for avskyting bør det også vurderes i hvilken grad vinterbestand og bestand i jakttida samsvarer.

Utfra data i Hjorteviltregisteret for «Sette elg» og «Felte elg» har elgstammen i Øystre Slidre vokst i perioden 2008-2020. Antall registrerte felte elg har økt fra 69 til 107 dyr dvs. omkring 55 %, mens antall registrerte sette elg pr jegerdgv. har økt fra 0,42 til 0,84 dvs. 100 %.

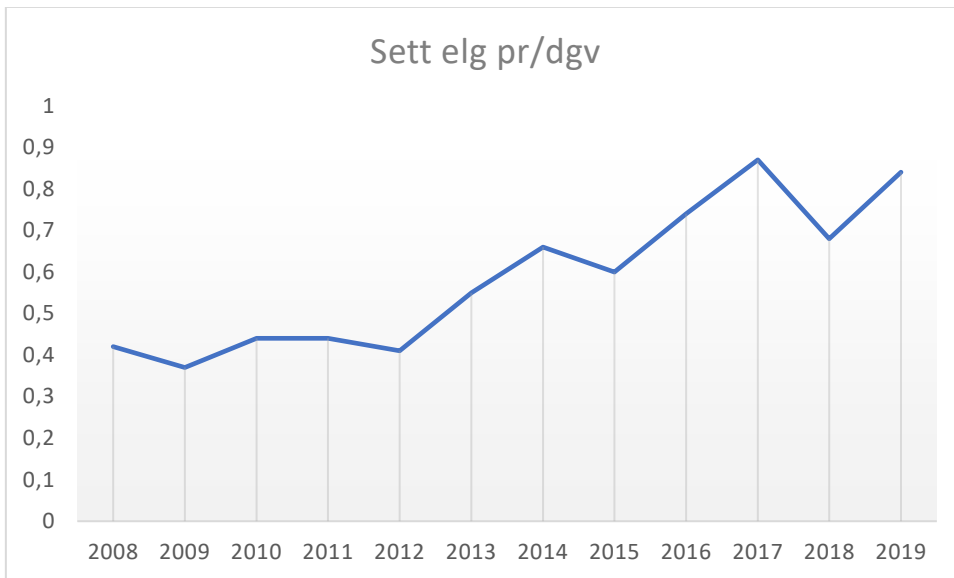
Felte elg

Figur 4 Antall felte elg i perioden 2008-2019

Antall sette elg pr jeger dgv.

Figur 5 Antall sett elg pr jeger dgv. perioden 2008 – 2019.

Konklusjon

Takseringsresultatene for Øystre Slidre for 2020 tyder på at det er lite tilgjengelig attraktivt vinterbeite og sterk beiting på furu i de takserte områdene. Flere av de takserte bestandene bærer preg av tidligere overbeiting. Verdien for beitegrad på furu (44,5 %) ligger over den anbefalte grensa (35-40%) anbefalt av Solbraa for bærekraftig beite. Den høye beitegraden på furu, den forholdsvis lave beitegraden på ROS-artene og tettheten av ROS-artene forteller om et lavt fôrgrunnlag for dagens vinterbestand av elg. Beiting både på furu og ROS-artene har økt siden 2008/2009. Den lave tettheten av ROS bidrar til økt beiting på furu. Bestand 1 og 2 ligger nær bebyggelse og har ikke beiting på furu i det hele tatt.

Hvis denne overbeitingen fortsetter kan det i verste fall ødelegge naturgrunnlaget for elgen, og etter hvert påvirke kondisjon, slaktevekter og fertilitet. Denne overbeitingen gir også betydelige skogskader, med problemer for en tilfredsstillende foryngelse av furuskogen. Det anbefales sterkt å foreta oppfølgende takseringer, da det vil være viktig å følge utviklingen gjennom oppfølgende overvåkingstakst for eksempel annethvert år. Bestand 1, 2 og 10 og deler av 4 og 7 vil nok være for langt kommet ved neste retaksering. Det bør derfor finnes erstatningsbestand for disse. I tillegg til å fortsette med minst like stor andel av furu i bestandene, vil det være hensiktsmessig å finne bestand med innslag av ROS arter slik at man kan få overvåket tilgangen og beitepresset på disse artene.

Litteratur

Solbraa, K. 2005. Veiledning i elgbeitetaksering. Skogbrukets Kursinstitutt, 2836 Biri. 28 s.

Steinset, O. K. 2008. Elgbeitetaksering Øystre Slidre kommune. Felefrans utmarktjenester. 6s.

Steinset, O. K. 2009. Elgbeitetaksering Øystre Slidre kommune. Kistefos Skogtjenester 7 s.

Øigarden, Trond 2016. Elgbeitetaksering Øystre Slidre kommune 2016. 11s.

Kart

NIBIO
NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Kart fra Kilden

Kart over prøveflatenes beliggenhet

Dokkdeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS (DNV) ble etablert som et aksjeselskap i 2008 og eies av kommunene Nordre Land og Søndre Land. DNV tilbyr en rekke miljøfaglige tjenester og har opparbeidet betydelig kompetanse innenfor naturrestaurering, skjøtsel og naturtypekartlegging. Selskapet jobber for at naturmangfoldet ivaretas og brukes på en bærekraftig måte, og formidler dette gjennom nyskapende naturveiledning. Du finner oss ved Dokkdeltaet naturreservat. Våtmarkssenteret har rullerende utstillinger og er åpent for besøkende i sommermånedene.

Dokkdeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS Gamlevegen 84, 2879 Odnas Tel: +47 61 10 00 20 E-mail: post@dokkdeltaet.no www.dokkdeltaet.no